

# Minden út a nyomdába vezet

Talán kevesen veszik észre, de a nyomdaipar mindig szem előtt van: termékeivel nemcsak könyv formájában, de bevásárlás, építkezés során vagy egy ruha felpróbálásakor is találkozhatunk. A Design Hét keretében bemutatkozó LetterPress workshop test- és gépközelből szeretné megismertetni a mesterséget, bemutatva a Gutenberg-prés és a 3D-s nyomtatás közötti utat. Balázs Barbara nyomdással, programszervezővel beszélgettünk az alkotóműhelyről és a szakma helyzetéről.

**Idén tavasszal alapították meg a Nyomdászmuzeum Egyesületet.**

**Miért hozták létre a szervezetet, mik a célkitűzéseik?**

Szeretnénk megőrizni, fenntartani a régi nyomdászati eszközöket és velük együtt a nyomdai eljárások folyamatát: a múzeum nemcsak állandó gyűjtemény lesz, tárlatvezetéseket is szervezünk majd, ahol szakemberek vezetnek körbe a látogatókat és ki lehet próbálni az egyes munkafolyamatokat. Az alkotóműhely Budapesten a VIII. kerület Tolnai Lajos utca 4–10. szám alatt található. Terveink szerint részt veszünk majd más kulturális-szakmai rendezvényeken, mint például a Múzeumok Éjszakáján is, valamint december 6-ára szeretnénk egy állandó bemutatótermet berendezni.

**Milyennek látja a hazai nyomdaipar, azon belül is a könyvkiadás jelenlegi helyzetét?**

A helyzet számomra biztatónak tűnik, több cég is szívesen fektet be ezen a területen és nyitottak az új technológiák bevezetésére. Nagy lehetőségeket látok a csomagolástechnika fejlesztésében és a 3D-s nyomtatás előretörésében is, utóbbi a könyv és borítónyomtatást is forradalmasíthatja. A napokban voltam például egy workshopon, ahol különleges kigyóbőr és kosárlabda tapintású és hatású borítókat készítettek 3D-s eljárással. A könyvkiadás pedig a társadalmi igényekhez igazodva igyekszik megfelelni a legszélsőségebb elvárásoknak is.

**A recesszió a legtöbb iparágat visszavetette. Hogyan hatott a nyomdász szakmára?**

A válság ugyan ránk is hatott, de mondhatjuk, hogy győztesen jöttünk ki belőle. Kreativitás és színvonal terén óriási ugrás történt az utóbbi években, tulajdonképpen előre menekültünk ezen a téren. A minőségváltozás főként az igényesebb kiadványok esetében érvé-

nyes és érezhető a könyvpiac kínálatában is. Persze, egyre több az önjelölt otthoni nyomdász, egy számítógép, képszerkesztő program és nyomtató segítségével bárki könyvet, borítót, szórólapot gyárthat, emiatt hígult is kicsit a szakma. Épp ezért kérünk mindenkit, hogy végezzen jó munkát, ne szennyezze a környezetet tipográfiaileg kifogásolható feliratokkal, termékekkel, tanulja meg a mesterséget vagy forduljon szakemberhez!

**Mennyire vagyunk versenyképesek ezen a téren az Unióban?**

Az uniós csatlakozás és az internet kihívások elé állított minket, mindenki számára bővülnek a lehetőségek, egy kiadó vagy szerző akár egy izlandi tipográfust is megbízhat, nem feltétlenül kell a magyarokhoz fordulnia. Másrészt nehéz piaci helyzetben vagyunk, hiszen kevés a hazai papírgyár, a külföldi piacokon már csak ezért sem tudunk könnyen érvényesülni vagy ringbe szállni. Példa erre az a nyílt tender, ahol egy magyar nyomda indult, de mélyen papírköltség alá kellett volna alkudnia az árat, hogy nyerhessen. Szerencsére más szakmákkal szemben minket nem érint az utóbbi időben felgyorsuló elvándorlás, akiket tanítottam a mesterségre, mind itthon maradtak. Ehhez hozzájárul az is, hogy az internet világában akkor sem kell kimozdulni a lakásból, ha épp külföldi megrendelést kap valaki, sokan így, szabadúszóként dolgoznak a volt diákjaim közül. A külföldi munkák esetében ugyanakkor nagyon fontos kérdés a nyelvismeret. A könyvtervezésnél és nyomtatásnál nemcsak a külalak számít, át kell látnunk a szöveg nyelvtani szerkezetét, hogy hol lesz a sortörés, melyik sor a hangsúlyos. Ezt egy, a célnyelvet anyanyelvi szinten beszélő tipográfus könnyebben oldja meg.

**Milyen arányban tudnak elhelyezkedni a nyomdai szakmát végzett diákok?**



Szintén a válság hozadéka, hogy bármely szakmában nehéz állást találni, a tanítványaim közül senkit sem szoktam azzal hitegetni, hogy két perc alatt munkahelyet kap. Mégis azt látom, hogy viszonylag gyorsan munkába állnak a képzés elvégzése után, különösen a gépmesterek, akik a digitális nyomtatás területén is könnyedén helyt állnak. A szakképzés során a fiatalok nemcsak a nyomtatás, könyvkötés vagy a tipográfia világát ismerik meg, de alapokat kapnak a gyártás-előkészítés, csomagolástechnika, papírgyártás, webszerkesztés, animáció területeiből is, ami bővíti továbbtanulási és elhelyezkedési lehetőségeiket. Természetesen vannak olyanok, akik lemorzsolódnak, sokszor tapasztalom, hogy egy-egy család nem tudja kivárni a tanulási időszak végét vagy finanszírozni a képzéssel járó költségeket, a fiatalok ilyenkor kénytelenek vállalni az első szembejövő munkát, legyen az árufeltöltés vagy takarítás, a tanulmányaiknak pedig vége szakad.

**Említette, hogy a nyomdaipar más szakmákhoz felé is utat nyithat. Milyen ágazatokhoz kapcsolódik még?**

Első éves tanítványaimnak három hét után feltűnt, hogy minden a nyomdaiparhoz köthető: a digitális nyomtatástól (különböző anyagokra történő printelés) a textilnyomtatáson keresztül, a papírpar, a formatervezés, a média világa, a nyomdaipar ezernyi területéhez kapcsolódik. Ha bemegyünk egy boltba, mindent csomagolva kapunk, de még a gyógyszerek műanyag védőfóliáját is nyomtatják, a sörös dobozok felületét szintén ofset nyomtatással tudják előállítani, a mindennapjaink során bármerre fordulunk, képet vagy feliratot találunk. Ha egy igényes webdesignnal vagy e-könyv arculatával találkozunk, szinte biztosak lehetünk benne, hogy készítőjének nyomdász vagy tipográfus múltja, végzettsége van.

**Ha már az e-könyveknél tartunk, ezek terjedése nem jelent veszélyt a nyomdász szakmára?**

Az internet megjelenésével temették a televíziót, mégsem szűnt meg, ahogy a könyvnyomtatás sem fog eltűnni az e-könyvek terjedésével. Az e-könyv olvasó vagy a tablet inkább kiegészítő eszközként jelenik meg, ha valaki nem akarja magával cipelni a Dosztojevskij-összest, feltöltheti a készülékre is, de a többség mégis marad a nyomtatott kiadásnál, mert sokkal emberközelibb: lapozni, szagolgatni lehet, tankönyvek esetén jegyzetet írhatunk az oldal margójára. Az agyat bizonyítottan jobban megmozgatja a papír alapú tanulás és olvasás, mint az elektronikus felület, ráadásul az e-könyvnek nincs a hagyományos értelemben vett vége sem és ez pszichológiailag is kihat az olvasás folyamatára. Emellett, a slow food mintájára Magyarországon is kezd divatba jönni a slow life, vagyis a lassító-sáv-életstílus, az értelmiségi 20–40 éves korosztály idegenkedik attól, hogy folyamatosan okostelefont használjon, internetezzen és 24 órában elérhető legyen. Ehelyett közösségi programokon vesznek részt és olvasnak, mivel utóbbi is "lassító tevékenység", tartalmas, megállásra és gondolkodásra készítet, divatba jön tehát a minőségi szabadidős tevékenység.

**Ugyanakkor az új könyv éppen az előbb említett rétegnek tűnik megfizethetetlenül drágának. Négyezer forint egy könyvbarátnak is nagy érvágás, ha tanári bérből él, és el kell tartania a családját. Mennyiben múlik az ár a nyomdaköltségeken?**

Nagyon érzékeny és összetett témáról van szó. Főként a könyvterjesztőktől függ az ár, ugyanakkor a kiadóktól jelentős összegű kulturális támogatást vontak el az utóbbi években, a nyomdák viszont eleve nyomott áron dolgoznak, ennél lejjebb már nem is tudnának menni. Ami szintén fontos, nemrég a Digitális Könyvnapon hangzott el, hogy megvonták a kiadók tankönyvkiadási jogát, így az ebből származó támogatásoktól, bevételektől is elestek. Milliárdokról van szó, ami nagyban hat a többi kiadvány árának az alakulására. A könyvkiadók az áfa kulcs átalakításáról tárgyalnának, ez olcsóbbá tehetné a köteteket és fellendülhetne a forgalom is.

**A Nyomdamúzeum Egyesület már az Olvasás Éjszakáján is részt vett, ahol az érdeklődők kipróbálhatták a Gutenberg-féle présnyomdát, a linómetszést vagy különböző csomagolástechnikák elkészítését. Mire számíthatnak az alkotóműhely látogatói?**

Alkotóműhelyünkben testközelbe hozzuk a nyomdászat mesterségét, ki lehet majd próbálni a mély- és magas nyomtatást és a már említett Gutenberg-prést. Játékos formában mutatkozunk be, de azt is szeretnénk tudatosítani, hogy a nyomdaipar fejlődő ágazat, ami valamilyen formában mindenütt szem előtt van.

**Van kimondott jellegzetesség a nyomdász szakmában?**

Igen van. Például a nyomtatott könyvekben megtaláljuk az alkotók, tervezők, a nyomda nevét, tudjuk ki volt a borítótervező, a tördelő vagy a tipográfus, ez a részletesség vagy inkább személyesség más szakmákban nem jellemző. Az ékezetek, hosszú szavaink miatt pedig egészen más helyzetben vagyunk, mint mondjuk az angol nyelvterület nyomdászai, akik szabadabban dolgozhatnak, nyelvi paramétereink korlátot is jelentenek, meghatározzák, adott mérethez mennyi lehet a hasábszám az újságokban, milyen arányú lehet egy kéthasábú könyv felosztása, hogy az olvasó ne fáradjon el a szöveg olvasása közben, vagy ne zavarja meg az értelmezésben.

**Milyen rendezvényekkel, programokkal készülnek a továbbiakban?**

Az alkotóműhelyt december 6-án szeretnénk megnyitni, a Design Hét során inkább csak megmutatjuk az alkotóműhely tevékenységét, később viszont mindenkit szeretettel várunk, akit érdekel ez a szakma. Nagy lehetőségeket látok a Nyomdamúzeum bővítésében és a műhelymunka népszerűsítésében, amihez jó reklámfelület a LetterPress Workshop is, és bízom benne, hogy minél több ember érdeklődését fel tudjuk kelteni a munkánk iránt.

**A köztudatban férfimunkaként szerepel a nyomdászat, ezek szerint a nőket is vonzza? Ön hogyan került vele kapcsolatba?**

A gépmester szakma egyértelműen férfias, a nehéz gépek, a szerelés és az anyagmozgatás miatt, de vannak azért női gépmesterek is! A kiadványszerkesztői munka összetett, különböző területein sokan megtalálhatják számításukat és elmondhatjuk, hogy unisex. Az iparnak szüksége van olyan szakemberekre, akik egyszerre látják át a számítógépes és a nyomdaipari rendszereket, de a művészek vagy műszaki beállítottságú fiatalok is megtalálják a kiadványszerkesztésben a helyüket. A könyvkötő szakma pedig azokat az érdeklődőket vonzza, akik kézműves szakmát szívesebben sajátítanak el. Én 14 évesen egy nyomdalátogatás során ismerkedtem meg ezzel a szakmával, már akkor megtetszett, a szakmai iránt érzett "szerelem" pedig azóta is töretlen.